

УДК 343.9

DOI: 10.31733/2078-3566-2022-4-292-298

Юлія ХРИСТОВА[©]

кандидат юридичних наук, доцент
(Дніпропетровський державний університет
внутрішніх справ, м. Дніпро, Україна)

ПРАВОСУДДЯ ЯК ОБ'ЄКТ КРИМІНОЛОГІЧНОГО ЗАХИСТУ

Висвітлено актуальні проблеми визначення змісту (елементів) правосуддя як об'єкта кримінологічного захисту. Наголошено, що в сучасних умовах воєнного стану надзвичайно гострим є питання протидії посяганням на життя, погрозам або насильству щодо судді у зв'язку зі здійсненням правосуддя. Здійснено аналіз законодавства, а також довідкової та наукової літератури щодо визначення терміно-поняття «правосуддя».

Обґрунтовано пропозиції віднести до елементів правосуддя як об'єкта кримінологічного захисту: професійну діяльність осіб, які здійснюють правосуддя (суддів і присяжних (беруть участь у його здійсненні) та їх близьких родичів), а також інших осіб, які сприяють його здійсненню (співробітників прокуратури, оперативних підрозділів, слідчого, дізнавача, детектива, захисника, представника особи, судового експерта, а також їх близьких родичів) та осіб, які забезпечують функціонування суду та його безпеку (співробітників Служби судової охорони, працівників апарату суду, членів Вищої Ради правосуддя, Вищої кваліфікаційної комісії суддів, а також працівників Державної судової адміністрації та Національної школи суддів України та їх близьких родичів), а також інших учасників судового процесу.

Ключові слова: правосуддя, захист правосуддя, кримінологічний захист, об'єкт кримінологічного захисту.

Постановка проблеми. За результатами проведеного кримінологічного аналізу кількісно-якісних показників кримінальних правопорушень проти правосуддя на основі відомостей офіційної статистичної звітності Офісу Генерального прокурора встановлено, що у 2017 в Україні було обліковано 8589 таких кримінальних правопорушень. Із них найбільше було зареєстровано фактів невиконання судового рішення (ст. 382 КК) – 3283 кримінальних правопорушення, ухилення від покарання, не пов'язаного з позбавленням волі (ст. 389 КК) – 1153, також введення в оману суду або іншого уповноваженого органу (ст. 384 КК) – 724. У 2018 році загальна кількість облікованих кримінальних правопорушень проти правосуддя збільшилася до 9514 (+925), а у 2019 році – до 10310 (+1721, порівняно з 2017 роком). У 2020 році їх було обліковано 8325 (-264), у 2021 році – 7198 (-1391). Проте на фоні позитивної динаміки зменшення (з 2019 року) загальної кількості облікованих кримінальних правопорушень проти правосуддя на особливу увагу заслуговує негативна динаміка збільшення кількості фактів втручання в діяльність судових органів (ст. 376 КК), що становить безпосередню загрозу незалежності здійснення правосуддя в Україні, а саме: зі 107 у 2017 році до 202 (+95) у 2018 році, зі 168 у 2019 році (+61, порівняно з 2017 роком) до 143 (+36) у 2020 році, 122 (+15) у 2021 році [5]. Більше того, в сучасних умовах воєнного стану надзвичайно гострим є питання протидії посяганням на життя, погрозам або насильству щодо судді у зв'язку зі здійсненням правосуддя, про що свідчить стрімке збільшення (в 18,5 разів) з січня по серпень 2022 року спроб відвідувачів пронести в судові установи заборонені предмети, в тому числі зброю – 2429 одиниць порівняно з 131 одиницею за аналогічний період 2021 року [6], що становить потенційну небезпеку, зокрема для суддів, які беззаперечно підлягають кримінологічному захисту, учасників судового процесу, а також для належного функціонування системи правосуддя загалом. Водночас аналіз наукової літератури з кримінального права та кримінології свідчить про відсутність єдиного підходу до визначення змісту правосуддя як об'єкта кримінологічного захисту, що зумовлює актуальність дослідження.

© Ю. Христова, 2022

ORCID ID : <https://orcid.org/0000-0001-5175-9242>

julia-3108@ukr.net

Аналіз публікацій, в яких започатковано вирішення цієї проблеми. Вагомий внесок у науково-теоретичну розробку окремих, переважно кримінально-правових, аспектів протидії кримінальним правопорушенням проти правосуддя зробили такі вчені, як В. Ахмедов, В. Борисов, О. Вакулик, А. Воронцов, В. Головчук, С. Дідик, О. Дудоров, О. Кальман, Н. Карпова, О. Кваша, С. Книженко, А. Маломуж, С. Мірошниченко, В. Навроцький, В. Осадчий, Л. Палюх, О. Титаренко, В. Тютюгін, В. Шаблистий, М. Шепітько та ін. Водночас нагальні питання кримінологічного захисту правосуддя в Україні, особливо в умовах воєнного та поствоєнного станів, а також формування нового кримінального законодавства, не вивчалось та потребує свого комплексного дослідження.

Зокрема, серед наявних монографічних наукових праць вітчизняних вчених зі схожої проблематики особливою зацікавленістю викликає докторська дисертація С. Мірошниченка (2012 р.), присвячена теоретичним і прикладним проблемам запобігання та протидії злочинам проти правосуддя. Вчений формує авторську дефініцію поняття «правосуддя», пропонує нову модель Розділу XVIII «Злочини проти правосуддя» Особливої частини КК України, доводить, що статистична картина злочинності у сфері правосуддя не відтворює реальних процесів, які відбуваються в ній, внаслідок її значної неповноти, а також обґрунтовує положення про те, що рівень цієї злочинності має підвищений ступінь суспільної небезпеки порівняно з іншими загальнокримінальними злочинами, що в цілому може свідчити про існування загрози для національної безпеки України [1]. Проте внесення істотних змін до чинного Кримінального та Кримінального процесуального кодексів України, формування нового кримінального законодавства, законодавчі зміни у сфері функціонування судової системи України зумовили низку трансформацій щодо застосування норм Розділу XVIII «Кримінальні правопорушення проти правосуддя» Особливої частини КК України, а також кримінологічного забезпечення протидії кримінальним правопорушенням проти правосуддя, які потребують нових наукових розвідок.

М. Шепітько в докторській дисертації «Теоретико-методологічні засади формування системи протидії злочинам у сфері правосуддя» (2018 р.) надав характеристику кримінально-правовим та криміналістичним засобам протидії кримінальним правопорушенням у сфері правосуддя. В аспекті досліджуваної нами проблематики заслуговує на увагу пропозиція вченого щодо віднесення до злочинів проти правосуддя таких суспільно небезпечних діянь, як: «Фальсифікація доказів», «Погроза або насильство щодо слідчого або прокурора», «Умисне знищення або пошкодження майна слідчого або прокурора», «Посягання на життя слідчого або прокурора», «Втручання в діяльність слідчого або прокурора», «Втручання в діяльність експерта, спеціаліста або оцінювача»; «Насильство щодо свідка, потерпілого, експерта, спеціаліста або оцінювача», «Умисне знищення або пошкодження майна свідка, потерпілого, експерта, спеціаліста або оцінювача», «Посягання на життя свідка, потерпілого, експерта, спеціаліста або оцінювача»; «Перешкоджання діяльності Вищої ради правосуддя, Вищої кваліфікаційної комісії суддів України» [2, с. 4–5].

Проблематиці протидії кримінальним правопорушенням проти правосуддя також присвячено докторську дисертацію В. Ахмедова «Протидія злочинам проти правосуддя за кримінальним законодавством Азербайджанської республіки та України» (2021 р.). Автор за результатами порівняльного дослідження засад кримінально-правової охорони правосуддя в Азербайджанській республіці та Україні запропонував концепцію криміналізації злочинів проти правосуддя та удосконалення кримінального законодавства, а також практики його застосування в обох державах [3].

Теоретико-прикладні проблеми кримінальної відповідальності за кримінальні правопорушення проти правосуддя були розглянуті у докторській дисертації Л. Палюх «Кримінальна відповідальність за кримінальні правопорушення проти правосуддя» (2021 р.) [4]. У контексті предмета нашого дослідження становить інтерес пропозиція вченої визначити родовий об'єкт кримінальних правопорушень, передбачених розділом XVIII Особливої частини КК України, як суспільні відносини, які забезпечують встановлений законом порядок судочинства та виконання судових рішень, оскільки поняття «судочинство» більш точно, ніж поняття «правосуддя», позначає коло відповідних охоронюваних суспільних відносин [4, с. 25].

Інші наявні монографічні праці науковців виконані на рівні кандидатської дисертації в галузі кримінального права та присвячені дослідженню окремих кримінальних правопорушень (групи кримінальних правопорушень) проти правосуддя.

Мета статті – визначити зміст (елементи) правосуддя як об'єкта кримінологічного захисту.

Виклад основного матеріалу. Для встановлення кола всіх об'єктів, які становлять сферу правосуддя та потребують кримінологічного захисту, видається необхідним з'ясувати зміст терміно-поняття «правосуддя», яке широко використовується законодавцем в текстах нормативно-правових актів без легальної дефініції, шляхом аналізу чинного законодавства, а також довідкової та наукової літератури з предмета розгляду.

Осмилення змісту юридичного терміна «правосуддя» доцільно розпочати з розкриття його етимологічного аспекту. Зокрема, в українській мові слово «правосуддя» – запозичення з церковнослов'янської мови; церковнослов'янське *правосудіє* утворене з основ прикметника *правъ* «правий, правильний, справедливий» та іменника *сждь* «суд» [7, с. 552]. У Словнику української мови слово «правосуддя» тлумачиться, як: 1. Суд, судова діяльність держави; юстиція; // установи, які здійснюють судову діяльність держави. 2. Розгляд судових справ; судочинство. 3. Справедливий суд [8, с. 509].

Зв'язок смислів справедливості та правосуддя прослідковується і в іноземних мовах, наприклад в англійській мові, яка є однією з основних мов міжнародного права, – у значенні слова «justice» як еквівалента терміна «правосуддя». Наприклад, The Longman Dictionary of Contemporary English, фіксує такі значення слова «justice»: 1. System of judgement – the system by which people are judged in courts of law and criminals are punished (в українській мові цьому значенню здебільшого відповідає лексема «правосуддя», або «юстиція»). 2. Fairness – fairness in the way people are treated (в українській мові цьому значенню відповідають слова «справедливість, чесність») [9] та ін.

Аналіз наукової літератури з предмета дослідження свідчить про те, що поняття «правосуддя» визначається вченими по-різному. Наприклад, С. С. Мірошніченко пропонує під цим поняттям розуміти форму реалізації державної влади, здійснюваної виключно судами, шляхом розгляду усіх спірних правовідносин, які виникають у державі на основі врегульованих законом норм цивільного, господарського, адміністративного, кримінального та конституційного судочинства [1]. С. Слинько слушно зауважує, що правове визначення справедливості привело до обґрунтованого призначення правосуддя як судження по праву; основне питання судочинства – це питання істини [10, с. 34].

У контексті досліджуваної проблематики заслуговує на увагу й кримінально-правовий підхід, запропонований М. Шепітьком, відповідно до якого поняття «правосуддя» в чинному законодавстві про кримінальну відповідальність необхідно розуміти у його «широкому» тлумаченні, яке має охоплювати не лише діяльність суду з розгляду та вирішення справ, а й діяльність органів досудового розслідування, дізнання, а також органів виконання судових рішень [11, с. 128]. Водночас більш виваженою, на нашу думку, є позиція Л. Палюх про те, що поняття «правосуддя» не охоплює всю юрисдикційну діяльність суду, а стосується лише окремої її частини (однієї з функцій). Зважаючи на те, що поняття «судочинство» охоплює виконання всіх функцій у межах його юрисдикційної діяльності, але не охоплює діяльність щодо виконання судових рішень [12, с. 192–193, 210], вчена запропонувала змінити чинну редакцію назви Розділу XVIII «Кримінальні правопорушення проти правосуддя» Особливої частини КК України на «Кримінальні правопорушення проти встановленого порядку судочинства та виконання судових рішень» [4, с. 14].

Найбільш поширеним у науці є двоаспектний підхід до визначення поняття «правосуддя» за допомогою як змістовних, так і формальних ознак. В. С. Бігун, дослідивши на монографічному рівні проблематику правосуддя як об'єкта філософсько-правового дослідження, обґрунтував положення про те, що формальною ознакою правосуддя є його здійснення у формі судочинства судами як державними органами, а змістовною – відповідність вимогам справедливості і забезпечення ефективного поновлення в правах [13, с. 19]. Такий підхід до вирішення питання, що становить предмет розгляду, поділяє і Л. Палюх, яка за результатами монографічного дослідження «Кримінальна відповідальність за злочини проти правосуддя» (2020 р.) обґрунтувала висновок про те, що двоаспектне визначення поняття «правосуддя» – через його змістовну та функціональну (формальну) ознаки, найбільш повно і всебічно відображає зміст цього поняття [12, с. 177–179, 656].

Аргументом на підтримку коректності саме двоаспектного підходу для визначення досліджуваного поняття є його практичне застосування Конституційним Судом України під час офіційного тлумачення дефініції «правосуддя» відповідно до положень ст. 124 Конституції України як, по-перше, самостійної галузі державної

діяльності, яку суди здійснюють шляхом розгляду і вирішення в судових засіданнях в особливій, встановленій законом процесуальній формі цивільних, кримінальних та інших справ [14]; по-друге, констатація положення про те, що «правосуддя за своєю суттю визнається таким лише за умови, що воно відповідає вимогам справедливості і забезпечує ефективне поновлення в правах» [15].

Отже, в наявних дослідженнях з проблематики протидії кримінальним правопорушенням проти правосуддя вчені здебільшого розкривають зміст правосуддя з позиції кримінального права. Разом з цим питання щодо змісту правосуддя як об'єкта кримінологічного захисту розкриті недостатньо.

Подальший аналіз Основного закону України надає підстави констатувати, що у Розділі VIII «Правосуддя» закріплено конституційні засади та гарантії діяльності не тільки суддів (ст. 126–130, 130¹), але і присяжних (ст. 124, 127, 129), а також щодо організації та функціонування судів (ст. 124, 125, 130), Вищої ради правосуддя (ст. 131), прокуратури (ст. 131¹) та адвокатури (ст. 131²), які, на нашу думку, також потребують належного захисту від криміногенних впливів [16].

Поряд з цим до об'єктів кримінологічного захисту правосуддя треба також відносити й іншу категорію суб'єктів, які забезпечують справедливу діяльність суддів та функціонування судів. Зокрема, поділяючи думку про те, що в різних сферах діяльності органів кримінального судочинства законодавець може захищати від злочинних посягань й інший установлений законом порядок діяльності державних органів та їх представників, в яких є дещо спільне, та поєднує їх разом як об'єкт злочинного посягання в процесі здійснення правосуддя [17, с. 32–33], а також визнаючи безпеку суддів та охорону приміщень судів однією з основних гарантій незалежності суддів та системи правосуддя в цілому, вважаємо, що кримінологічного захисту потребує професійна діяльність співробітників нового державного органу в системі правосуддя, – Служби судової охорони та їх близькі родичі, яка відповідно до Закону України «Про судоустрій та статус суддів», а також Положення «Про Службу судової охорони» (далі – Положення), затвердженого Рішенням Вищої ради правосуддя від 04.04.2019 № 1051/0/15-19 є державним органом у системі правосуддя для забезпечення охорони та підтримання громадського порядку в судах, забезпечення безпеки суддів, членів їх сімей, працівників суду, а також у суді – учасників судового процесу, усунення загрози життю та здоров'ю фізичних осіб і громадській безпеці, що виникли на об'єктах охорони внаслідок вчинення протиправних дій тощо [18].

Враховуючи вищевикладене, співробітниками Служби судової охорони під час їхньої професійної діяльності безпосередньо здійснюються заходи щодо мінімізації та усунення негативних впливів на суддів під час відправлення ними правосуддя, спрямовані на ухвалення законного й обґрунтованого рішення, які визначені Конституційним Судом України як «гарантії незалежності суддів» [19]. На особливу увагу заслуговує той факт, що співробітники зазначеного державного органу в системі правосуддя та їх близькі родичі залишилися поза кримінально-правовим захистом відповідно до норм як чинного законодавства про кримінальну відповідальність, так і проекту Кримінального кодексу. Водночас аналіз чинного законодавства та наукової літератури з цієї проблематики свідчить про те, що цей суб'єкт, хоча чітко і не визначений в Законі України «Про судоустрій та статус суддів» як правоохоронний орган, проте наділений повноваженнями з реалізації правоохоронних функцій, в тому числі і в питаннях забезпечення громадської безпеки і порядку [20, с. 136].

У контексті питання, що нами розглядається, не можна залишити поза увагою норми розділу XVIII Особливої частини чинної редакції Кримінального кодексу України, в яких передбачена відповідальність за кримінальні правопорушення проти правосуддя. Варто зауважити, що до зазначеного виду кримінальних правопорушень віднесено посягання не виключно на суддів, які здійснюють правосуддя в Україні, та присяжних, які беруть участь у його здійсненні, але й на інших осіб, які тільки сприяють здійсненню правосуддя або є учасниками кримінального провадження (захисника, свідка, потерпілого, експерта, спеціаліста та ін.) [21].

Аналіз положень проекту Кримінального Кодексу України в частині новацій з кримінально-правової охорони правосуддя показав, що у Книзі восьмій «Кримінальні правопорушення проти правосуддя», крім кримінальних правопорушень проти основ правосуддя (розділ 8.1.), пропонується передбачити відповідальність за кримінальні правопорушення проти сприяння як правосуддю, так і діяльності органів правопорядку

(розділ 8.2.), що, на нашу думку, більшою мірою узгоджується зі змістом правосуддя як об'єкта кримінологічного захисту [22].

Висновки. Отже, за результатами аналізу наукової літератури з кримінального права та кримінології констатовано відсутність єдиного підходу до визначення змісту правосуддя як об'єкта кримінологічного захисту, а також обґрунтовано доцільність виокремлення його елементів, зважаючи на двоаспектне визначення поняття «правосуддя» через його змістовну та функціональну (формальну) ознаки, запропонованого в науці та визнаного правозастосовчою практикою, аналіз положень розділу VIII «Правосуддя» Конституції України, розділу XVIII «Кримінальні правопорушення проти правосуддя» чинного Кримінального Кодексу України, а також на запропоновані в проєкті Кримінального кодексу новації з кримінально-правової охорони правосуддя. До елементів правосуддя як об'єкта кримінологічного захисту можна віднести: професійну діяльність осіб, які здійснюють правосуддя (суддів і присяжних (беруть участь у його здійсненні) та їх близьких родичів), а також інших осіб, які сприяють його здійсненню (співробітників прокуратури, оперативних підрозділів, слідчого, дізнавача, детектива, захисника, представника особи, судового експерта, а також їх близьких родичів) та осіб, які забезпечують функціонування суду та його безпеку (співробітників Служби судової охорони, працівників апарату суду, членів Вищої Ради правосуддя, Вищої кваліфікаційної комісії суддів, а також працівників Державної судової адміністрації та Національної школи суддів України та їх близьких родичів), а також інших учасників судового процесу. Визначення змісту (елементів) правосуддя як об'єкта кримінологічного захисту надалі сприятиме диференціації діяльності відповідних спеціальних суб'єктів, а також дозволить диференціювати заходи кримінологічного впливу на відповідні загрози.

Список використаних джерел

1. Мірошніченко С. С. Злочини проти правосуддя: теоретичні і прикладні проблеми запобігання та протидії : автореф. дис. ... д-ра юрид. наук : 12.00.08 / Національна академія прокуратури України. Київ, 2012. 40 с.
2. Шепітько М. В. Теоретико-методологічні засади формування системи протидії злочинам у сфері правосуддя : автореф. дис. ... д-ра юрид. наук : 12.00.08, 12.00.09 / Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого. Харків, 2018. 43 с.
3. Ахмедов В. А. Протидія злочинам проти правосуддя за кримінальним законодавством Азербайджанської Республіки та України : дис. ... д-ра юрид. наук : 12.00.08 / Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького НАН України. Київ, 2021. 450 с.
4. Палюх Л. М. Кримінальна відповідальність за кримінальні правопорушення проти правосуддя : автореф. дис. ... д-ра юрид. наук : 12.00.08 / Харків. нац. ун-т внутр. справ. Харків, 2021. 39 с.
5. Офіційна статистична звітність. Офіс Генерального прокурора: веб-сайт. URL : <https://gp.gov.ua/ua/posts/pro-zareyestrovani-kriminalni-pravoporusnennya-ta-rezultati-yih-dosudovogo-rozsliduvannya-2>.
6. Здійснення правосуддя: як сприяти безпеці українських судів у воєнний час : *Консультаційна місія ЄС* : веб-сайт. URL: <https://www.euam-ukraine.eu/ua/news/latest-news/justice-how-can-you-contribute-to-keeping-ukrainian-courts-safe-in-wartime/>.
7. Етимологічний словник української мови: у 7 т. / гол. ред. О. С. Мельничук. Київ : Наукова думка, 2004. Т. 4 : Н–П. 656 с.
8. Словник української мови : у 11 т. / гол. ред. І. К. Білодід. Київ : Наукова думка, 1970—1980. Т. 7 : Поїхати–Приробляти. Київ : Наукова думка. 1976. 724 с.
9. Богайчук О. С. Аналіз лексеми «justice» в її лексико-семантичному аспекті. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Сер. : Філологія*. 2019. № 38. том 2. С. 60–62.
10. Слинько С. В. Судебное производство по уголовным делам : учеб. пособие. Харьков : РИФ «Арсис, ЛТД», 2002. 884 с.
11. Шепітько М. В. Кримінально-правовий підхід до розуміння поняття правосуддя. *Вісник Національної академії правових наук України*. 2015. №3 (82). С. 126–133.
12. Палюх Л. М. Кримінальна відповідальність за злочини проти правосуддя : монограф. Львів : ЛНУ ім. Івана Франка, 2020. 744 с.
13. Бігун В. С. Філософія правосуддя: ідея та здійснення : монограф. Київ, 2011. 303 с.
14. Ухвала Конституційного Суду України про відмову у відкритті конституційного провадження у справі за конституційним зверненням державного зовнішньоекономічного підприємства «Славутич-Сталь» щодо тлумачення статті 124 Конституції України і Закону України «Про міжнародний комерційний арбітраж» від 14.10.1997 № 44-з. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/vz44u710-97#Text>.
15. Рішення Конституційного Суду України у справі за конституційним поданням Верховного Суду України щодо відповідності Конституції України (конституційності) положень частини третьої статті 120, частини шостої статті 234, частини третьої статті 236 Кримінально-

процесуального кодексу України (справа про розгляд судом окремих постанов слідчого і прокурора) від 30.01.2003 року. N 3-рп/2003. *Верховна Рада України* : веб-сайт. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v003p710-03#Text>.

16. Конституція України : Закон України від 28.06.1996. № 254к/96-ВР (в ред. від 01.01.2020). *Верховна Рада України* : веб-сайт. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text>.

17. Воронцов А. В. Актуальні питання визначення родового об'єкта злочинів проти правосуддя. *Південноукраїнський правничий часопис*. 2015. № 2. С. 30–33.

18. Положення про Службу судової охорони : затв. Рішенням Вищої ради правосуддя № 1051/0/15-19 від 04.04.2019. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v1051910-19#Text>.

19. Рішення Конституційного Суду України (Велика палата) у справі за конституційним поданням 47 народних депутатів України щодо відповідності Конституції України (конституційності) окремих положень Закону України «Про запобігання корупції», Кримінального кодексу України від 27.10.2020 № 13-р/2020. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v013p710-20#Text>.

20. Титаренко О. О. Служба судової охорони системи суб'єктів забезпечення національної безпеки (питання віднесення та визначення компетенції). *Міжнародна та національна безпека: теоретичні і прикладні аспекти : матеріали V Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Дніпро, 12 берез. 2021 р.)*. Дніпро : ДДУВС, 2021. С. 135–137.

21. Кримінальний кодекс України від 05.04.2001. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text>.

22. Текст проєкту Кримінального кодексу України станом на 30.12.2022. URL : <https://newcriminalcode.org.ua/upload/media/2022/12/20/1-kontrolnyj-tekst-proektu-kk-20-12-2022.pdf>.

Надійшла до редакції 08.12.2022

References

1. Miroschnychenko, S. S. (2012) Zlochynty proty pravosuddy: teoretychni i prykladni problemy zapobihannya ta protydyiy [Crimes against justice: theoretical and applied problems of prevention and countermeasures] : avtoref. dys. ... d-ra yuryd. nauk: 12.00.08 / Natsionalna akademiya prokuratury. Kyiv, 40 p. [in Ukr.].

2. Shepit'ko, M. V. (2018) Teoretyko-metodolohichni zasady formuvannya systemy protydyiy zlochyntam u sferi pravosuddy [Theoretical and methodological principles of the formation of a system of combating crimes in the sphere of justice] : avtoref. dys. ... d-ra yuryd. nauk : 12.00.08, 12.00.09 / Nats. yuryd. un-t im. Yaroslava Mudroho. Kharkiv, 43 p. [in Ukr.].

3. Akhmedov, V. A. (2021) Protydiya zlochyntam proty pravosuddy za kryminal'nyy zakonodavstvom Azerbaydzhans'koyi Respubliki ta Ukrayiny [Counteraction to crimes against justice under the criminal legislation of the Republic of Azerbaijan and Ukraine] : dys. ... d-ra yuryd. nauk : 12.00.08 / In-t derzhavy i prava im. V. M. Korets'koho NAN Ukrayiny. Kyiv, 450 p. [in Ukr.].

4. Palyukh, L. M. (2021) Kryminal'na vidpovidal'nist' za kryminal'ni pravoporushennya proty pravosuddy [Criminal liability for criminal offenses against justice] : avtoref. dys. ... d-ra yuryd. nauk : 12.00.08 / Kharkiv. Nats. un-t vnutr. sprav. Kharkiv, 39 p. [in Ukr.].

5. Ofitsiyna statystychna zvitnist' [Official statistical reporting]. Ofis Heneral'noho prokurora: veb-sayt. URL : <https://gp.gov.ua/ua/posts/pro-zareyestrovani-kryminalni-pravoporushennya-ta-rezultatyih-dosudovogo-rozsliduvannya-2>. [in Ukr.].

6. Zdiysnennya pravosuddy: yak spryyaty bezpetsi ukraiyins'kykh sudiv u voyennyi chas [Administration of justice: how to contribute to the security of Ukrainian courts in wartime]: *Konsul'tatyvna misiya YES* : veb-sayt. URL : <https://www.euam-ukraine.eu/ua/news/latest-news/justice-how-can-you-contribute-to-keeping-ukrainian-courts-safe-in-wartime/> [in Ukr.].

7. Etymolohichnyy slovnyk ukraiyins'koyi movy [Etymological dictionary of the Ukrainian language] : u 7 t. / hol. red. O. S. Mel'nychuk. Kyiv : Naukova dumka, 2004. T. 4 : N–P. 656 p. [in Ukr.].

8. Slovnyk ukraiyins'koyi movy [Dictionary of the Ukrainian language] : u 11 t. / hol. red. I. K. Bilodid. Kyiv : Naukova dumka, 1970—1980. T. 7 : Poyikhaty-Pryroblyaty. Kyiv : Naukova dumka, 1976. 724 p. [in Ukr.].

9. Bohaychuk, O. S. (2019) Analiz leksemy «justice» v yiyi lekzyko-semantychnomu aspekti [Analysis of the lexeme «justice» in its lexical-semantic aspect]. *Naukovyy visnyk Mizhnarodnoho humanitarnoho universytetu. Ser.: Filolohiya*. № 38. Vol. 2, pp. 60–62. [in Ukr.].

10. Slin'ko, S. V. (2002) Sudebnoye proizvodstvo po ugovnym delam [Judicial proceedings in criminal cases]: ucheb. posob. Khar'kov : RIF «Arsis, LTD». 884 p. [in Russ.].

11. Shepit'ko, M. V. (2015) Kryminal'no-pravovyy pidkhid do rozuminnya ponyattya pravosuddy [Criminal law approach to understanding the concept of justice]. *Visnyk Natsional'noyi akademiyi pravovykh nauk Ukrayiny*. № 3 (82), pp. 126–133. [in Ukr.].

12. Palyukh, L. M. (2020) Kryminal'na vidpovidal'nist' za zlochynty proty pravosuddy [Criminal liability for crimes against justice] : monohrafa. L'viv : LNU im. Ivana Franka. 744 p. [in Ukr.].

13. Bihun, V. S. (2011) Filosofiya pravosuddy: ideya ta zdiysnennya [Philosophy of justice: idea and implementation] : monohrafiya. Kyiv. 303 p. [in Ukr.].

14. Ukhvala Konstytutsiynoho Sudu Ukrayiny pro vidmovu u vidkrytti konstytutsiynoho provadzhennya u spravi za konstytutsiynym zvernenniam derzhavnogo zovnishnoekonomichnoho

pidpryyemstva «Slavutych-Stal'» shchodo tлумachennya statti 124 Konstytutsiyi Ukrainy i Zakonu Ukrainy «Pro mizhnarodnyy komertsyynyy arbitrazh» [Resolution of the Constitutional Court of Ukraine on the refusal to open constitutional proceedings in the case of the constitutional appeal of the state foreign economic enterprise «Slavutych-Stal'» regarding the interpretation] vid 14.10.1997 № 44-z. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/vz44u710-97#Text>. [in Ukr.].

15. Rishennya Konstytutsiyynoho Sudu Ukrainy u spravi za konstytutsiyynym podannym Verkhovnoho Sudu Ukrainy shchodo vidpovidnosti Konstytutsiyi Ukrainy (konstytutsiyynosti) polozhen' chastyny tret'oyi statti 120, chastyny shostoyi statti 234, chastyny tret'oyi statti 236 Kryminal'no-protsesual'noho kodeksu Ukrainy (sprava pro roz'hlyad sudom okremykh postanov slidchoho i prokurora) [The decision of the Constitutional Court of Ukraine in the case on the constitutional submission of the Supreme Court of Ukraine regarding the compliance with the Constitution of Ukraine (constitutionality) of the provisions of the third part of Article 120, the sixth part of Article 234, the third part of Article 236 of the Criminal Procedure Code of Ukraine (the case of court consideration of individual resolutions of the investigator and of the prosecutor)] vid 30.01.2003 roku. N 3-rp/2003. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v003p710-03#Text>. [in Ukr.].

16. Konstytutsiya Ukrainy [Constitution of Ukraine] : Zakon Ukrainy v redaktsiyi vid 01.01.2020. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text>. [in Ukr.].

17. Vorontsov, A. V. (2015) Aktual'ni pytannya vyznachennya rodovoho ob'yekta zlochyniv proty pravosuddya. *Pivdenoukrayins'kyy pravnychyy chasopys*. № 2, pp. 30–33. [in Ukr.].

18. Polozhennya pro Sluzhbu sudovoyi okhorony [Regulations on the Court Security Service: approved] : zatv. Rishennyam Vyshchoyi rady pravosuddya № 1051/0/15-19 vid 04.04.2019. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v1051910-19#Text>. [in Ukr.].

19. Rishennya Konstytutsiyynoho Sudu Ukrainy (Velyka palata) u spravi za konstytutsiyynym podannym 47 narodnykh deputativ Ukrainy shchodo vidpovidnosti Konstytutsiyi Ukrainy (konstytutsiyynosti) okremykh polozhen' Zakonu Ukrainy «Pro zapobihannya koruptsiyi», Kryminal'noho kodeksu Ukrainy vid 27.10.2020 № 13-r/2020 [Decision of the Constitutional Court of Ukraine (Grand Chamber) in the case based on the constitutional submission of 47 People's Deputies of Ukraine regarding the compliance with the Constitution of Ukraine (constitutionality) of certain provisions of the Law of Ukraine «On Prevention of Corruption», the Criminal Code of Ukraine dated 27.10.2020 № 13/2020.]. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v013p710-20#Text>. [in Ukr.].

20. Tytarenko, O. O. (2021) Sluzhba sudovoyi okhorony v systemi sub'yektiv zabezpechennya natsional'noyi bezpeky (pytannya vidnesennya ta vyznachennya kompetentsiyi) [Judicial security service in the system of entities ensuring national security (issues of attribution and definition of competence)] *Mizhnarodna ta natsional'na bezpeka: teoretychni i prykladni aspekty : mater. V Mizhnar. nauk.-prakt. konf. DDUVS. (m. Dnipro, 12 berez. 2021 r.)*. Dnipro : DDUVS, pp. 135–137. [in Ukr.].

21. Kryminalnyi kodeks Ukrainy [Criminal Code of Ukraine] vid 05.04.2001 v redaktsiyi vid 06.11.2022. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text>. [in Ukr.].

22. Tekst proyektu Kryminal'noho kodeksu Ukrainy stanom na 30.12.2022. [The text of the draft of the Criminal Code of Ukraine as of 30. 12. 2022]. URL : <https://newcriminalcode.org.ua/upload/media/2022/12/20/1-kontrolnyj-tekst-proektu-kk-20-12-2022.pdf>. [in Ukr.].

ABSTRACT

Yuliia Khrystova. Justice as an object of criminology protection. The article is devoted to highlighting the current problems of defining the content (elements) of justice as an object of criminological protection. It was emphasized that in the modern conditions of martial law, the issue of countering threats to life, threats or violence against a judge in connection with the administration of justice is extremely acute. An analysis of legislation, as well as reference and scientific literature on the definition of the term «justice» was carried out.

The absence of a unified approach to the definition of the content of justice as an object of criminological protection was established, and the expediency of separating its elements based on the two-faceted definition of the concept of «justice» through its substantive and functional (formal) features, proposed in science and recognized by law enforcement practice, analysis of provisions was substantiated. of Chapter VIII «Justice» of the Constitution of Ukraine, Chapter XVIII «Criminal offenses against justice» of the current Criminal Code of Ukraine, as well as innovations in the criminal law protection of justice proposed in the draft Criminal Code. It is justified to include the following proposals as elements of justice as an object of criminological protection: professional activity of persons who administer justice (judges and jurors (participating in its administration) and their close relatives), as well as other persons who contribute to its administration (employees of the prosecutor's office, operative units, investigator, inquirer, detective, defense attorney, representative of a person, a forensic expert, as well as their close relatives) and persons who ensure the functioning of the court and its security (employees of the Court Security Service, employees of the court apparatus, members of the High Council of Justice, the High Qualification Commission of Judges, as well as employees of the State Judicial Administration and the National School of Judges of Ukraine and their close relatives), as well as other participants in the judicial process from criminogenic influence.

Key words: *justice, protection of justice, criminological protection, object of criminological protection.*